

prezentacja przygotowana na Ogólnopolską Konferencję SBP z cyklu „Biblioteka XXI wieku – nowoczesna architektura, funkcjonalne wyposażenie, pomysłowe aranżacje”,
25-26 października 2018 r., Warszawa

Czy Biblioteka na Strzyży to 10% Biblioteki Manhattan?

zbstudio.pl

Na pytanie zawarte w tytule wystąpienia odpowiem Państwu w 5 punktach:

- 1 jak rozumiem pojęcie biblioteki
- 2 najbardziej ogólne zasady projektowania
- 3 pokrótce przedstawię Bibliotekę Manhattan i Bibliotekę na Strzyży
- 4 trochę o innowacyjności
- 5 odpowiedź na pytanie zawarte w tytule wystąpienia

„**Biblioteka publiczna** [...] zapewnia dostęp do wiedzy, informacji i wytworów myśli ludzkiej poprzez szeroką gamę zasobów oraz usług i jest jednocześnie dostępna dla wszystkich członków społeczności bez względu na rasę, narodowość, wiek, płeć, religię, język, stan zdrowia, status ekonomiczny czy pracowniczy i posiadane wykształcenie.”

wytyczne IFLA/UNESCO dla bibliotek publicznych. Warszawa 2002. s. 19.

celem projektowania nie jest produkt (np. biblioteka) tylko **CZŁOWIEK** więc...

zbstudio.pl

Poeta Adam Nowak radzi:

„nazwij rzeczy po imieniu,
a świat zmienisz w oka mgnieniu”
więc przypomnę Państwu kilka oczywistości.

Pierwszą z nich widać na ekranie.

Cokolwiek **projektujemy** zawsze robimy to **dla LUDZI**, szczególnie dotyczy to bibliotek

Biblioteka publiczna to miejsce, albo zjawisko, wyjątkowe, wypracowane przez demokratyczne społeczeństwa.

biblioteka musi być:

- **potrzebna**

usytuowana tam, gdzie są Czytelnicy i spełniająca Ich oczekiwania

- **dostępna**

dobrze skomunikowana (realnie i wirtualnie),
otwarta we właściwym czasie, bez barier architektonicznych,
przyjazna każdemu Czytelnikowi

- **funkcjonalna**

przemyślany optymalny program w logicznie zorganizowanej przestrzeni,
estetyczna dziś oraz za 10, 20... lat

zbstudio.pl

Zawsze preferuję pracę nad projektem „**od ogółu, do szczegółu**”

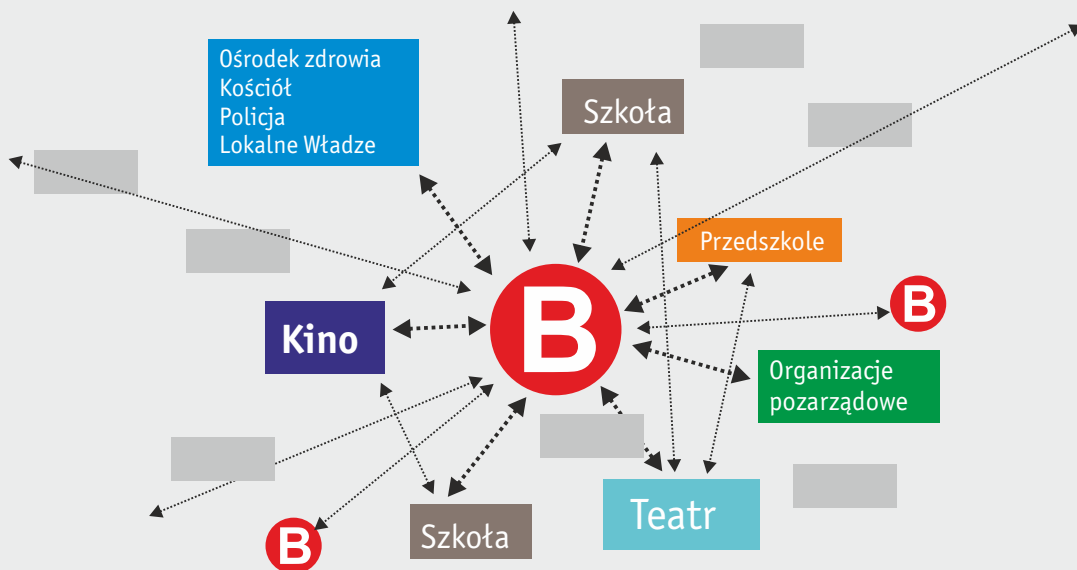
Proponuję więc zaczynać od zastanowienia się czy planowana biblioteka jest potrzebna, czy inwestycja ma sens. Jest to pytanie z zakresu społeczno-urbanistyczno-ekonomicznego.

Zazwyczaj Inwestor (np. miasto lub dyrekcja) pracują nad tym bez projektanta. Chyba, że jest to duża inwestycja - wtedy często zatrudnia się specjalistyczne firmy konsultingowe, które przygotowują odpowiednie opracowania. Oczywiście uważam, że projektanta należy zatrudniać jak najwcześniej.

Zdarzyło mi się zatrzymać bezsensowną inwestycję co oszczędziło sporo kłopotów i pieniędzy.

co to jest biblioteka?

w strukturze miejscowości (kontekst)

zbstudio.pl

Na potrzeby tej konferencji przygotowałem „bibliocentryczny”, bardzo uproszczony schemat funkcjonalny miejscowości.

Biblioteka służy ludziom bezpośrednio, oraz pośrednio w powiązaniu z innymi instytucjami.

To oczywistość, którą na etapie projektowania bywa odsuwana na dalszy plan. Z takiego schematu czerpiemy podstawowe informacje na początku planowania nowej inwestycji kiedy powstają główne założenia - strategia.

co to jest biblioteka?
program funkcjonalny

zbstudio.pl

Kolejny stopień przybliżenia. Jaka jest/ma być biblioteka?

Wszyscy znamy teorię „trzeciego miejsca”. Niestety nie wszyscy pamiętają, że biblioteka to również „drugie miejsce” - **bibliotekarze tu pracują**. Obie sfery się przenikają o czym przeciętny Czytelnik zazwyczaj nie myśli i... **niech tak zostanie**.

Bierzemy udział w wizytach studyjnych. Najczęściej wybieramy miejsca szczególnie znane, wyjątkowe, znakomicie zaprojektowane. Ja staram się oglądać również te zaniedbane, które pamiętają minione epoki. Bibliotekarze się dziwią i mówią, że tu nie ma czego oglądać, że nic ciekawego, że kiepsko... Pytam ich co im najbardziej przeszkadza, co by zmienili?

Jest to kopalnia wiedzy.

drugie miejsce

zawsze pamiętamy o:
biurkach, szafach na akta, komputerach

nie zawsze o:
szatni, kuchni, jadalni

często zapominamy o odkurzaczu, mopie...

*ale mop złośliwie upomni się później o swoje prawa
to tylko kwestią czasu*

zbstudio.pl

W miarę oczywiste jest, że pracownik potrzebuje miejsca pracy: biurka, szuflad, komputera, długopisu, regału na segregatory itd.

Jednak funkcje socjalne często pozostawiają dużo do życzenia. Nie powinno być tak, że drugie śniadanie przygotowuje się na kolanie, a spożywa przy biurku lub w przypadkowych warunkach.

Jak mówi przysłowie: „konieczność sprzątnięcia zauważamy dopiero kiedy jest brudno”. To by wyjaśniało dlaczego zdarza się, że proszki, płyny, wiadra, miotły, mopy... nie mają swojego miejsca.

wojnę się wygrywa przed jej rozpoczęciem
("sztuka wojny")

sukces inwestycji powstaje na etapie projektu:

- drobiazgowo założenia
- szczegółowy projekt
- stały nadzór nad realizacją

do tego potrzebny jest

**interdyscyplinarny zespół projektowy,
który ma WSPÓLNY CEL**

zbstudio.pl

Słynna „Sztuka wojny” ma zastosowanie również w procesach inwestycyjnych.

Praca projektanta trwa stosunkowo krótko, kilka, kilkanaście miesięcy. W tym czasie pomaga stworzyć coś, z czym czytelnicy, zwani ostatnio klientami, oraz bibliotekarze będą żyć przez lata - to spora odpowiedzialność.

Przy okazji...

Apeluję do Państwa:

Rozmawiajcie z projektantami szczerze o ich dokonaniach! Mówcie co Wam się podoba, co byście poprawili, i czego nie zupełnie nie akceptujecie.

Każdy lubi być chwalony. Jednak prawdziwą wartość stanowi rzetelna krytyka, która jest dla nas nieocenionym źródłem wiedzy!

A jeżeli ktoś się obrazi, to tym gorzej dla niego.

„Projektant nigdy nie ma kompletu informacji. Nie ma takiej możliwości. Sucha informacja ma niewielką wartość, ważniejsza jest umiejętność wykorzystania dostępnej wiedzy.”

Jerzy Ginalski

zbstudio.pl

W trakcie pracy nigdy nie zdołamy przewidzieć wszystkiego.
Czasami nawet nie znamy pytań, a co dopiero odpowiedzi.
Szczególnie dotyczy to projektów nowatorskich.
Dobrym przykładem jest Biblioteka Manhattan - powiem o tym za chwilę.

„moje” biblioteki:

- ...

2012 - Biblioteka Manhattan 830 m²

- Biblioteka przy ul. Jagiellońskiej 270 m²

- Biblioteka pod Żółwiem 106 m²

- Biblioteka Kokoszki 280 m²

- Biblioteka pod Kotem i Myszą 140 m²

- ...

2017 - Biblioteka na Strzyży 80 m²

- ...

zbstudio.pl

To, o czym tu opowiadam, wynika z moich doświadczeń przy projektowaniu m. in. bibliotek. Jak widać, od powstania Biblioteki Manhattan do Strzyży minęło raptem pięć lat. Był to czas intensywnej pracy obfitujący w mnóstwo bezcennych doświadczeń.

Biblioteka Manhattan 830m² 2012

Biblioteka na Strzyży 80m² 2017

zbstudio.pl

Przedstawię teraz Państwu dwie tytułowe realizacje:

- bardzo znaną Bibliotekę Manhattan
- oraz mało znaną, osiedlową Bibliotekę na Strzyży

Na ekranie widać proporcje powierzchni obu bibliotek.

trochę danych:

	Biblioteka Manhattan	Biblioteka na Strzyży	
powierzchnia	830 m ²	80 m ²	10%
zbiory	76.881	7.600	10%
zarejestrowani czytelnicy rocznie	32.060	2.330	7,2%
liczba odwiedzających dziennie	1.128	45	4%
ilość imprez miesięcznie	61	6	10%

data otwarcia

marzec 2012

styczeń 2017

zbstudio.pl

Kilka danych statystycznych o obu miejscach.
Z grubsza widać, że teza 10% jest prawdziwa.

zdjęcie ze strony gchmanhattan.pl

Centrum Handlowe MANHATTAN w 2011 dyrekcja WiMBP zdecydowała tutaj ulokować bibliotekę

zbstudio.pl

Gdański Manhattan

W 2011 roku, ówczesna dyrekcja WiMBP: Paweł Braun i Bożena Orczykowska, wpadli na (jak się później okazało) genialny pomysł zrobienia biblioteki w galerii handlowej.

Z początku nie wiedzieliśmy jak się zabrać za ten projekt.
Wkraczaliśmy na nieznanne dotychczas obszary.

drugie
miejsce

jesień 2011 - po żmudnej pracy nad projektem decyzja zapadła,
taka będzie Biblioteka Manhattan

zbstudio.pl

To było niesamowite zadanie.

Po wielu realnych i wirtualnych wizytach studyjnych, analizach, szkicach, dyskusjach...
powstał projekt koncepcyjny.

Stwierdzenie pana Ginalskiego, że „Projektant nigdy nie ma kompletu informacji.”
odczuliśmy bardzo wyraźnie na własnej skórze.

początek 2012 roku - budujemy BM

zbstudio.pl

Żmudną pracę nad projektami wykonawczymi zakończyliśmy dość sprawnie.
Szybko uzyskaliśmy pozwolenie na budowę.

początek 2012 roku - budujemy BM

zbstudio.pl

Prace budowlane i wyposażeniowe, przebiegły bez zakłóceń.
Trafiły się bardzo kompetentne firmy - było widać, że każdy wie co ma robić.

Centrum Handlowe MANHATTAN - hol biblioteka wtopiła się w strukturę galerii handlowej

zbstudio.pl

Powstała nowa funkcja galerii handlowej.

Centrum Handlowe MANHATTAN - hol na poziomie +2

zbstudio.pl

Biblioteka wtopiła się w krajobraz.

Przed otwarciem odczuwaliśmy niepokój **czy to „zatrybi?”**.

Obawialiśmy się czy ludzie zaakceptują bibliotekę, ostoję kultury, w stricte komercyjnym miejscu.

Na młodzież czekało sporo atrakcji jak nowoczesne wnętrza, konsole do gier, komiksy, instrumenty..., ale czy odnajdą się tu również starsi?

9 marca 2012 - otwarcie Biblioteki Manhattan

*nie spodziewaliśmy się takich tłumów na otwarciu,
ale czy będą przychodzić na co dzień?*

zbstudio.pl

To, co się działo w dniu otwarcia, przeszło nasze najśmielsze oczekiwania!
Przed wejściem tłum ludzi czekał na otwarcie.
Przez cały dzień przewinęło się kilka tysięcy ludzi.

Pięknie!, ale jak to będzie na co dzień?

...przychodzą! każdego dnia niemal 1200 osób

Biblioteka Manhattan 2018 - wchodzimy...

zbstudio.pl

Teraz, z perspektywy 6 lat wiemy, że do BM każdego dnia przychodzi niemal 1200 osób a w poniedziałki nawet trochę więcej - chyba nadrabiają niedzielę kiedy biblioteka jest zamknięta :)

...przyjeżdżają najmłodszy...

Biblioteka Manhattan 2018 - wewnątrz
właśnie odbywają się zajęcia dla najmłodszych

zbstudio.pl

Wszystkie zaplanowane funkcje, zadziałały z nawiązką.
Zakładaliśmy 10000 zarejestrowanych czytelników rocznie, ale już po krótkim czasie liczba ta została przekroczona.

Przewidywaliśmy dziesiątki osób na imprezach, a bywa, że przychodzą setki.

Mówiąc krótko: to działa!

... i przychodzą nieco starsi

Biblioteka Manhattan - spotkanie pokoleń

zbstudio.pl

Jest to prawdziwie demokratyczne miejsce, gdzie bywają najróżniejsi ludzie.

Lista funkcjonalności jest bardzo długa i o dziwo powstają kolejne.

Okazało się, że przestrzeń jest bardzo pojemna, że bibliotekarze i czytelnicy ciągle mają nowe pomysły na jej wykorzystanie.

Biblioteka na Strzyży - dawna lokalizacja

zbstudio.pl

5 lat później, w 2016 roku....

Jak dowiedziałem się, że Biblioteka na Strzyży ma się zmieścić, z zapleczem włącznie, na około 80m², pomyślałem, że tym razem się nie uda. Udało się.

Biblioteka w dzielnicy Strzyża zajmowała niewielki, zaniedbany lokal z wejściem od podwórza.

Tym miejscem nie zajmowaliśmy się.

Biblioteka na Strzyży - aktualna lokalizacja elewacja przed remontem

zbstudio.pl

Miasto oddało bibliotece inny lokal. Oba są w tym samym budynku, ale różnią się zasadniczo - teraz wchodzimy z głównego pasażu.

Tak wyglądała elewacja przed remontem.
Przed laty była tu m. in. księgarnia.

lokal na Strzyży - wnętrze przed adaptacją

zbstudio.pl

Są to pomieszczenia sklepowe w parterze kamienicy z lat 50 XXw.
Lokal był w opłakanym stanie co mnie jako projektanta ucieszyło bo niewiele musiałem zachować.
Zrobiliśmy więc gruntowny remont, z wymianą stolarki, podłóg, tynków, instalacji...

Biblioteka na Strzyży - aktualna lokalizacja elewacja po remoncie

zbstudio.pl

A tak to wygląda teraz. Spokojna, uporządkowana elewacja, oczywiście uzgodniona z Miejskim Konserwatorem Zabytków.

Podobnie jak Biblioteka Manhattan, Strzyża wtopiła się centrum handlowe. Znalazła się między ciucholandem, a drogerią.

Biblioteka na Strzyży - wnętrze

zbstudio.pl

Również, jak w Manhattanie, jest to biblioteka jednoprzestrzenna choć plan nie jest regularny.

Na powierzchni około 60m² dostępnej dla czytelników, udało się zmieścić wszystko co chcieliśmy. Wymagało to wyjątkowo skrupulatnego projektu.

Biblioteka na Strzyży - wnętrze

zbstudio.pl

Jak zwykle szukaliśmy tożsamości miejsca. Na ścianach zostały naklejone specjalnie zaprojektowane fototapety, na których widać zabudowę dzielnicy z początku XXw. Bawiliśmy się czasem i przestrzenią jak Woland z „Mistrza i Małgorzaty” w mieszkaniu przy ulicy Sadowej w Moskwie. Dzięki temu uzyskaliśmy iluzję przestrzeni co w tak małym pomieszczeniu bardzo się przydało.

zakrzywienie czasoprzestrzeni :)

zbstudio.pl

umiemy kształtować czasoprzestrzeń :)

czy omawiane biblioteki są innowacyjne?

zbstudio.pl

Czy omawiane biblioteki są innowacyjne?

Z pewnością, tworząc je, nie był to nasz cel.

Prostu, od ogółu do szczegółu, rozwiązywaliśmy problemy projektowe.

innowacja nie jest celem,
jest raczej **efektem ubocznym**

zbstudio.pl

Jeżeli z naszej pracy wynikły innowacyjne efekty, to tym lepiej.

Innowacyjność (?) Biblioteki Manhattan:

- pierwsza polska jednoprzestrzenna biblioteka w strukturze galerii handlowej
- czynna w godzinach 9-21
- swobodny dostęp do księgozbioru
- sala konsol do gier
- cicha czytelnia za szybą
- instrumenty muzyczne
- kąciki między regałami
- przestrzeń zmieniająca się w miarę potrzeb
- czarne płyty + gramofon, komiksy, filmy
- tożsamość miejsca
- ...

zbstudio.pl

Po kilku latach, kiedy nabrałem dystansu do swojego projektu, po wielu wizytach studyjnych w różnych bibliotekach, mogę pokusić się na ocenę innowacyjności. Kilka cech widocznych powyżej wystarczy by powiedzieć:

Tak, Biblioteka Manhattan jest innowacyjna.

Innowacyjność (?) Biblioteki na Strzyży:

- **mikrobiblioteka** w lokalu handlowym przy głównym publicznym placu dzielnicy Strzyża
- swobodny dostęp do księgozbioru (to już standard)
- niewielki, pieczołowicie dobrany księgozbiór
- siedziska między regałami
- przestrzeń na kameralne spotkania
- tożsamość miejsca

*nie wiem czy jest innowacyjna,
wiem, że znakomicie zaistniała w dzielnicy*

zbstudio.pl

A jak wypada Strzyża? Nie wiem.

Chyba nie ma w niej nic szczególnie odkrywczego. Choć z drugiej strony... Widziałem sporo bibliotek w Polsce, Europie oraz USA i nie przypominam sobie podobnego miejsca. Więc może jako całość jest czymś wyjątkowym.

Tak czy inaczej, z perspektywy 1,5 roku, wiem, że lokalna społeczność ją polubiła. Ilość czytelników wzrasta.

Nie wypada mi cytować pochwał jakie są wpisane do książki pamiątkowej.

Czy Biblioteka na Strzyży to 10% Biblioteki Manhattan?

zbstudio.pl

Wracając do tytułowego pytania...

Biblioteka Manhattan 830m²
2012

Biblioteka na Strzyży 80m²
2017

zbstudio.pl

Przypominam wcześniej pokazywaną ilustrację

trochę danych:

	Biblioteka Manhattan	Biblioteka na Strzyży	
powierzchnia	830 m ²	80 m ²	10%
zbiory	76.881	7.600	10%
zarejestrowani czytelnicy rocznie	32.060	2.330	7,2%
liczba odwiedzających dziennie	1.128	45	4%
ilość imprez miesięcznie	61	6	10%

data otwarcia   **marzec 2012**   **styczeń 2017**

zbstudio.pl

Przyznaję się, że wcześniej prezentowane, a widoczne powyżej dane, dobrałem tendencyjnie by można wysnuć z nich wniosek, że tak,

Strzyża to 10% Manhattanu, ale...

z pewnością nie,

Strzyża ≠ miniManhattan

nigdy nie było takiego pomysłu

obie są częścią przemyślanej sieci filii WiMBP w Gdańsku

najważniejsze, że spełniają założone
podczas projektowania role

zbstudio.pl

...ale oczywiście tak nie jest i nigdy nie miało być.

Są to dwie różne filie z rozległej sieci WiMBP w Gdańsku

każda z nich ma inne zadania, które znakomicie spełnia!

Strzyża nie jest miniManhattanem

parafrazując słowa profesora Dąbrowskiego:

nie silmy się na tworzenie bibliotek
nowoczesnych, pięknych, innowacyjnych...

projektujmy dobrze,
a osiągniemy to wszystko

zbstudio.pl

na koniec powyższa refleksja, która dotyczy nie tylko tworzenia bibliotek

czyli: **róbmy swoje dobrze**

dziękuję za uwagę

zbstudio.pl

Zbigniew Żejmo - zb studio